

קונטרס

ויגש

שנאמרו על ידי

ב"ק אדמו"ר שליט"א

מהאלמין

הוצאה שני'

*

ה'תשנ"ז

בלתי מוגה

הוצאת אור יחזקאל

ברוקלין, נוא יארק יע"א
שנת תשנ"ז לפ"ק

פרשת ויגש

- א -

**ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך דבר
באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה.**

ופירש הרה"ק הסבא משפאלי זי"ע, ויגש אליו יהודה, כשניגש איש ישראל לפני הקב"ה, ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני, תן לי רשות לדבר לפניך, ואל יחר אפך בעבדך על מה שאיני ראוי והגון לדבר לפניך, כי כמוך, כשם שאתה בקרבי, כפרעה, כן יש בי חלק היצה"ר, והיצה"ר אינו מניח לי לעשות רצונך.

ויש להוסיף לזה עפ"י"מ דאיתא בספה"ק אור הגנוז (פרשת בלק) בשם הבעש"ט הק' זי"ע דהאדם צריך לחשוב את עצמו כאין, ועי"ז זוכה להשראת השכינה, ואמרו רז"ל (סוטה דף ה' ע"א) אשכון את דכא, שהקב"ה שוכן אצל העניו.

ובתולדות יעקב יוסף (פרשת קדושים) איתא בשם הבעש"ט הק' שמי שסובר שקרוב הוא אל הקב"ה הוא רחוק ומי שסובר שרחוק הוא מהקב"ה הרי הוא קרוב אליו ית'.

וביום שב"ק יכולים לבוא למדת הענוה, לידע ולהכיר שפלות עצמו, דבש"ק אנו קרובים להקב"ה, וכשיש יותר השגות אלקית ממילא קרובים יותר להשי"ת ומכירים יותר שפלות עצמם ובאים לידי מדת הענוה בשלימות.

וזוהו נ"ל לומר בפסוק ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני, תן לי רשות לדבר לפניך, ואל יחר אפך בעבדך שאיני ראוי והגון, כי כמוך כפרעה, "פרעה" אותיות העפ"ר, דהקב"ה אוהב מי שמדמה עצמו לעפר ואומר ונפשי כעפ"ר לכל תהי', וכיון שאתה אוהב את הענוים והמכירים את ערכם, ואני יודע שאני במצב כזה שצריך אני לבקש ממך שאל יחר אפך בעבדך, ע"כ יש לך לקבל תפילתי ברחמים וברצון.

- ב -

דרוש לנשואין

כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמור אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים וגו', כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי פן אראה ברע אשר ימצא את אבי.

פירש"י כי עבדך ערב את הנער ואם תאמר למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי, הם כולם מבחוץ אבל אני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בשני עולמות.

א) צ"ב דמתחלה אמר והיה כראותו כי אין הנער וגו' ומת והורידו עבדך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה דמשמע דרק משום אביו נכנס במריבה, ואח"כ אמר כי עבדך ערב את הנער, דמשמע משום עצמו נכנס לתגר, ואח"כ אמר פן אראה ברע אשר ימצא את אבי, דמשמע משום אביו - רישא וסיפא משום משמע דמשום אביו נכנס במריבה, ובאמצע המצעיתא משמע שנכנס במריבה בשביל עצמו.

ב) כי איך אעלה אל אבי, ובלקח טוב מפרש שעכשיו הראה לו יראתו מן השבועה. ויש לדקדק דבסיום הפסוק משמע להיפך, דמסיים "והנער איננו אתנו פן אראה ברע אשר ימצא את אבי, משמע בפירוש שאינו משום יראתו מן השבועה, אלא פן אראה ברע אשר ימצא את אבי.

ג) כי איך אעלה אל אבי, צ"ב מה הוצרך לומר הסיפא איך אעלה אל אבי, הא כבר נתן הטעם שעבדך ערב את הנער.

ונראה לבאר הענין, ע"פ מה שאמרו רז"ל בנדרים (דף ס"ה ע"א) המודר הנאה מחבירו, אין מתירין לו אלא בפניו, וילפינן לה ממשה שנדר על דעת יתרו, וכתוב ויאמר ד' אל משה במדין לך שוב מצרים וגו', במדין נדרת לך והתר נדרך במדין וכו', וכן ילפ"י לה משבועת צדקיה לנבוכדנצר דהיה אסור להתיר השבועה שלא בפניו.

ובשו"ע יור"ד הל' נדרים (סימן רכח סעיף כ') נפסק דאין מתירין נדר על דעת חבירו שלא בפניו רק מתירין לו בפניו,

ובש"ך שם (ס"ק ל"ז) פי' על דעת חבריו בשביל רצון חבריו, דחבירו עשה לו טובה בשביל שעשה בשבילו שבועה או נדר, עיי"ש.

ובתוס' גיטין (דף לה:) ד"ה לחוש, וברא"ש גיטין (דף פ"ד) ס"ט, סברו דדוקא לכתחלה אין להתיר שלא בפניו אבל אם התיר בדיעבד מותר.

אמנם בשו"ת ריב"ש (סימן ש"ע) ובשו"ת מהרי"ק (שורש נ"ב) סברו דאף בדיעבד לא מהני התרה שלא בפניו, וכ"כ הר"ן נדרים (סה.) דאף בדיעבד לא מהני, ודחה שיטת התוס' והרא"ש.

ולכאורה צ"ע כיון דילפינן היתר נדרים מלא יחל דברו דהוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו, כדאמרינן בנדרים (דף ע"ח) דילפי' בגז"ש זה הדבר בנדרים מזה הדבר בשחוטי חוץ לומר דג' הדיוטות מתירין הנדר, א"כ מנ"ל דבנודר הנאה לטובת חבריו דלא מהני התרה שלא בפניו אף בדיעבד לדעת הר"ן ומהרי"ק, הא כיון דהיתר נדרים הוא מגזה"כ, מנ"ל לחלק דנדר לטובת חבריו לא מהני התרה כלל אף בדיעבד שלא בפניו דמהפסוקים דמשה וצדקיה לא מוכח רק דלכתחלה אין להתיר, אבל בדיעבד לא ראינו משם דאין להתיר, כמבואר בתוס' גיטין (דף ל"ה) ומאי טעמא דלא מהני התרה אף בדיעבד.

וי"ל ע"פ מה דאיתא בכלי יקר עה"ת (בפרשת מטות) דטעם היתר נדרים ע"י חכם או בג' הדיוטות הוא משום דכל הנודר על דעת חכמים נודר והוי כאילו התנה בשעת הנדר ע"מ שיסכימו הב"ד עמו ואם אין הב"ד מסכים עוקר הנדר מעיקרו. אבל צ"ע דהא הרמב"ן בב"ב (דף קכו) הקשה דהאיך מהני תנאי בנדרים ונזירות, הא אי אפשר לקבל על עצמו נדר או נזירות ע"י שליח, ומבואר בכתובות (ע"ד) דבא"א ע"י שליח לא מהני תנאי, ובהגהות מרדכי בכתובות (סי' ר"צ) מתרץ דדוקא גבי מעשה צריכים דיני תנאים דלא אתי דיבור ומבטל מעשה, וילפינן לה מבני גד ובני ראובן דמהני תנאי, ע"כ לא מהני תנאי, רק דומיא דהתם דאפשר

ע"י שליח, אבל נדרים ונזירות זהו רק בדיבורא, א"כ מסברא מהני תנאי, דאתי דיבור ומבטל דיבור, ואינו צריך דומיא דבני גד ובני ראובן דמהני תנאי, וא"כ אף דא"א ע"י שליח מהני תנאי וכ"כ בהפלאה כתובות (ע"ד).

והקשו המפרשים על הכלי יקר שמפרש: דמהני התרה ע"י חכם בנדר משום דכל הנודר על דעת חכמים הוא נודר והוי כאילו התנה בשעת הנדר ע"מ שיסכימו הב"ד עמו, והא למעשה לא התנה כן בדיבור רק איכא אומדנא דמסתמא התכוין כן בלבו בשעת הנדר ע"מ שיסכימו הב"ד, א"כ הוי התנאי במחשבה ולא אתי מחשבה ומבטל דיבור, וא"כ לא מהני תנאי כה"ג בנדר דא"א ע"י שליח. ותירצו המפרשים, ע"פ הרמב"ן בב"ב (דף קכו) שמבאר דדוקא בתנאי שבין אדם לחבירו בעינן דומיא דבני גד ובני ראובן, אבל בנדר שנודר אדם בינו לבין עצמו לא בעינן כל דקדוקי תנאים, ושפיר מהני תנאי אף דא"א ע"י שליח.

ועפ"ז תירצו המפרשים ד' הכלי יקר הנ"ל, דאף דכל הנודר על דעת חכמים נודר והתנאי הוה רק במחשבה ולא אתי מחשבה ומבטל דיבור מ"מ מהני תנאי, אף דנדר דא"א ע"י שליח, אך כיון דנודר בינו לבין עצמו לא צריכים כל דיני תנאים ולא צריכים הטעם דאתי דיבור ומבטל דיבור, דבלאו הכי לא בעי נדר בינו לבין עצמו כל דיני תנאים.

ועפ"ז מיושב ממילא הר"ן והמהרי"ק, דבנודר הנאה לטובת חבירו לא מהני התרה שלא בפניו אף בדיעבד, דכיון דנודר בשביל טובה שעשה לו חבירו א"כ לא הוי הנדר בינו לבין עצמו ושפיר צריך דיני תנאים, והתנאי שמהני בנדר לטובת חבירו מיושב עם הגה"מ הנ"ל משום דאתי דיבור ומבטל דיבור, וא"כ לא מהני תנאי רק במתנה בפירוש בדיבור, אבל בתנאי דכל הנודר ע"ד חכמים נודר ל"ש בזה כיון דלא התנה כן בפירוש בדיבור רק איכא אומדנא דחשב כן וממילא לא מהני לטובת חבירו כיון דהוי רק במחשבה וצריך כל דיני תנאים ולא מהני תנאי במחשבה דלא אתי מחשבה ומבטל דיבור, ול"ש בזה כל הנודר על דעת חכמים נודר, ע"כ לא מהני התרה אף בדיעבד.

וא"כ מיושב שיטת הר"ן והמהרי"ק, ונמצא דיש מחלוקת בעצם בנודר לטובת חבירו אם מהני התרה שלא בפניו אף בדיעבד, דלדעת התוס' והרא"ש מהני ולהר"ן והמהרי"ק לא מהני.

והנה בש"ע (סימן רכ"ט סעיף ח') נפסק דחרם ונידוי יש לה היתר ע"י פתח וחרטה כמו נדר, וא"כ מיושבים כל הדקדוקים, דהטענה בין יוסף הצדיק ליהודה היתה, דיהודה טען, כי עבדך ערב את הנער, שנעשיתי ערב ע"ז בנידוי, וממילא אני צריך לקיימו.

אמר לו יוסף אבל יש לה חרטה ע"י פתח, שיכולים להתיר שאם היה יודע שיגנוב ויתחייב בנפשו לא היית ערב עליו, וממילא אני אתיר לך הנדר.

אמר לו יהודה כי עבדך ערב את הנער, וא"ת שיתיר את הנידוי אבל מ"מ כיון דהוי התרה לטובת חבירו לא מהני, אמר לו יוסף דמ"מ אני כבר התרתי אותך ובדיעבד מהני כדעת הרא"ש והתוס' ואמר לו יהודה דאפילו בדיעבד לא מהני התרה כדעת הר"ן והמהרי"ק, וא"כ איך אעלה אל אבי להתיר הנידוי והנער איננו אתנו פן אראה ברע אשר ימצא את אבי, וא"כ מיושב דבאמת כל טענת יהודה היתה דהוא ערב את הנער, וא"כ ממילא הך תלי בהך, דאם רוצה להתירו צריך לעלות לאביו, וא"כ יגרום מיתת אביו קודם ההתרה דהוי כאילו פעל זאת בידי, ומיושב נמי ד' הלקח טוב שמפרש דבפי' כי איך אעלה אל אבי הראה לו יראתו מן השבועה דאינו רוצה להתיר בלי לילך לאביו, וא"כ האיך אלך אל אבי והנער איננו אתנו פן אראה ברע אשר ימצא את אבי.

ובענינא דיומא י"ל בדרך רמז בהפסוק, דהנה חתן קודם החתונה עושה חשבון הנפש על המעשים שעשה בימי הנעורים בעבירות שפגם בימי הנעורים, ומתודה על זה ועושה חשבון הנפש על מעשיו, ומתחרט בכל לבו ועושה לעצמו גדרים וסייגים להתנהג בפרישות ובחסידות, ומתחרט ואומר, איך אעלה אל אבי דאיך אעלה להימים

שיהיה בבחי' "אב" לאחר החתונה, "והנער" בימי הנעורים איננו אתנו, שפגמתי בימי הנעורים, פן אראה ברע אשר אמצא את אבי, כשאני אהיה אב ויהיה לי בנים הפגם ילך להבנים, והתשובה לזאת הוא תשובה מאהבה ולא מיראה, וא"כ כיון דעומדים להנשא ושמא בחטאיהם נפגמו, וא"כ חלילה ימשך הפגם לזרעם, ולכן צריכים לעשות תשובה מאהבה, דבגמ' יומא (דף פו:): מבואר דבתשובה מאהבה זדונות נעשו כזכיות, וא"כ החטא נעקר למפרע, ע"כ צריך לעשות תשובה מאהבה ולא תשובה מיראה, שנשאר רושם של פגם, דזדונות נעשין כשגגות, וממילא שבת לפני החתונה שנקרא שבת עליה לתורה מתחילים כבר בשמחת הנישואין, דידוע מהבני יששכר דשבת הוי בחינת אהבה, ד"שבת" בגימ' "אהבה בכל לב אהבה בכל נפש אהבה בכל מאד", ואיתא בזוה"ק (שמות דף פ"ח) כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, וכל הענינים של משך השבוע בין ברוחניות בין בגשמיות נתברכין ונשפעין כבר מקודם, וא"כ כיון ששבת הוא בחינת אהבה נותנים שב"ק, כדי שיועיל כח השבת לעשות תשובה מאהבה, שלא ישאר שום רושם של פגם לדורות. והרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע אמר, ששבת לפני החתונה כולל כל החתונה, וממילא בשבת זו נשפעים כל מיני שפע ברכה והצלחה.

ויה"ר שמשמחה זו יושפע רב נחת שפע ברכה והצלחה וכל מילי דמיטב לנו ולכל ישראל, ונזכה לישועתן של ישראל בביאת גו"צ בב"א.

- ג -

ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה וגו'.

אפשר לפרש דהנה אמרו רז"ל במדרש רבה אין ועתה אלא תשובה, והרמז בזה דכשאדם עושה תשובה ומתחרט על מעשיו הקודמים אין לו לומר מה לי לעשות תשובה הלא אני מלא חטאים עונות ופשעים, רק צריך לדעת שמעכשיו

מתחיל עבודה חדשה בעבודת השי"ת, וכמאה"כ "היום אם בקולו תשמעו", שצריכים לשמוע בקולו "היום", מעתה והלאה, ואז ממילא יושעו כמ"ש אליהו לר' יהושע בן לוי (סנהדרין צת). מפסוק זה, כששאלו אימתי אתי מר, והשיב לו היום אם בקולו תשמעו. והאדם צריך לדעת שמכל דבר טוב שעושה יכול לבוא אל הקדושה.

אמנם העיקר הוא לזכור העבירות, כדי שיוכל לעשות תשובה עליהם, דעי"כ הקב"ה כביכול שוכח את העבירות, כמו שפירש הרה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע על מה שאנו אומרים בימים נוראים "כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם", שהקב"ה זוכר העבירות אם האדם שוכח מהם, אבל אם האדם זוכרם ומעלה אותם על זכרונו תמיד כדי שיעשה תשובה, אז הקב"ה כביכול שוכח אותם, וזהו "זוכר כל הנשכחות", עכת"ד.

והעיקר הוא שלא יפול האדם לעצבות ח"ו לומר שאין מקבלים אותו בתשובה, כי בכל דבר שעושה האדם הוא עושה בזה נח"ר ליוצרו, ואין לך דבר העומד בפני התשובה, וכמה גדולים דברי ספה"ק אגרא דפרקא (אות א') וז"ל: אמר כבוד אדמ"ו הרב מהריעי"צ זצוק"ל (הוא החוזה מלובלין זי"ע) משארז"ל (חגיגה טו.) באלישע שיצאתה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר, יובן למשכיל אילו היה משיב כיון שכן הוא אזי הנה העת והעונה לעבדך עבודה שלימה אמיתית כיון שאין כאן קיווי לתשלום שכר אזי תהיה עבודתי רק לעשות נחת רוח לפני מי שאמר ונעשה רצונו, אילו היה משיב כזאת היה מכופר לו והיה מגיע למעלה גדולה עכ"ד ודפח"ח. ובזה נבין מה שאמר לו ר' מאיר תלמידו חזור בך, הגם שידע ששמע מאחורי הפרגוד כנ"ל, ובזה נתבונן מה שאמר השל"ה בשם אביו בהג"ה (שער האותיות הלכות ביאה וקדושתו, ד"ה ומסיק בשם ר"ח), כל מה שיאמר לך בעל הבית (זה השם יתברך, בעל הבית של כל העולם) עשה חוץ מצא (פסחים פו:), היינו שתשמע ח"ו שובו וכו' חוץ וכו' לא תטה אוזן לדברים הללו לבטל עבודתך, והבן, עי"ש עוד.

וגם חתן שעושה תשובה על ימי הנעורים ג"כ צריך ליזהר שלא ליפול לעצבות ח"ו, רק צריך לדעת שמעכשיו התחיל לעבוד את השי"ת בשלימות דאמרו חז"ל (קידושין כט:): ישא אשה ואחר כך ילמוד תורה, כי רק אחר הנשואין הוא גוף שלם וקודם לכן הוא פלג גופא.

וזה שאמר יוסף הצדיק לאחיו, ועתה, אין ועתה אלא תשובה כנ"ל, העיקר בעשיית התשובה הוא "אל תעצבו", שלא תהיו בעצבות מהחטא של מכירת יוסף, ואל יחר בעיניכם, כי העיקר צריך לדעת שמעתה מתחיל עבודה חדשה, וזהו שמסיים הכתוב, כי למחי שלחני אלקים לפניכם, דע"י התשובה מאהבה נעשים זכיות ואדרבה יהי לכם למחי עצם העבירה, כי נעשה לזכות, ודו"ק.

